

Список використаних джерел

1. Жуков В.В. Сутність та особливості формування процесу бізнес-планування / В.В. ЖУКОВ // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». 2018. №26. С. 149-153.
2. Лаврук В.В. Методичні основи бізнес-планування в контексті формування галузевої стратегії / В.В. Лаврук // Стратегія інноваційного розвитку економіки. 2012. №3. С.15-20.

УДК 338.439:637.1(477)

БАХМАЦЬКИЙ В.А., магістрант

Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ ТА ВИРОБНИЦТВА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах, враховуючи зміни зовнішніх та внутрішніх соціально-економічних факторів, молочній галузі України необхідно розвиватися та забезпечувати відповідний рівень конкурентоспроможності.

Ключові слова: молокопереробні підприємства, молочна продукція, продовольча безпека, сімейні ферми, інноваційні технології.

Завданням молочної галузі є забезпечення внутрішнього попиту за рахунок власного виробництва, розширення інноваційних технологій для диверсифікації продукції.

У 1990 році на території України працювало 643 молокозаводи, а станом на 1 січня 2022 дозвіл на виробництво молочних продуктів мали 140 заводів, з них тільки 111 працювали [1].

У 2021 році 77% молока переробні заводи отримали від підприємств, а решту 23% від посередників, які збирають молоко по селах у населення і партіями доставляють на завод. Війна змінила співвідношення: у першому півріччі 2022 року частка молока господарств населення, що надійшла на молокозаводи, зменшилася і склала 13%, 87% забезпечили промислові виробники молока. [2].

З початком воєнних дій молочна галузь втратила на окупованих і тимчасово окупованих територіях 38 підприємств. Станом на 1 грудня 2022 року працюючих 73 підприємства, в порівнянні з 1990 роком в 9 разів менше [1].

Найбільша кількість молокопереробних підприємств на 1 листопада 2022 року зафіксована у Києві, Вінницькій, Львівській та Полтавській областях. Найменша – у Луганській та Чернівецькій. Суттєвим стало зниження кількості молокозаводів у Харківській, Дніпропетровській областях та Києві [2].

Загальна потужність підприємств становить 4,9 млн. тонн сировини, прогнозується, що в 2023 році на переробку надійде 2,8–2,9 млн. тонн. Підприємства значно незабезпечені сировиною, що є однією з проблем зростання середніх змінних витрат: затрати на енергоносії, на одиницю виробленої продукції значно вищі, ніж підприємство може працювати на повну потужність. На зниження

рентабельності переробних заводів виплинули аварійні та стабілізаційні відключення електроенергії та перехід на генератори, що підвищило собівартість продукції на 10-15%. Застосування енергозберігаючих технологій є першочерговим. Необхідно звернути увагу на логістичні ланцюги, якщо господарством виробляється понад 20 тонн молока, то підприємство буде зацікавлене самостійно забрати продукцію, але якщо це невеликі виробники молока необхідним є пошук посередників для збирання та продажу сировини.

Основною проблемою молочної галузі є стагнація внутрішнього споживання. В 1991 році середньостатистичний українець споживав 373 кг готової молочної продукції, зараз 198–199 кг у перерахунку на молоко, що є загрозою здоров'ю нації [1]. Через *низьку* купівельну спроможність споживачів *попит* на молочну *продукцію* обмежений і має тенденцію до скорочення.

Таблиця – Порівняння цін на молочну продукцію в АТБ (Україна) та Biedronka (Польща), 2023р.

Молочна продукція	Biedronka	АТБ	%
Молоко 3,2%	30,2 грн за 1 л	43,2 грн за 0.8л	+ 30,09
Молоко 2%	28,6 грн за 1 л	39,8 грн за 0,84л	+ 28,14
Сметана 12%	23,6 грн за 330 г	37,40 грн за 350 г	+ 33,08
Масло вершкове 82%	49,1 (упаковка)	85,9 (упаковка)	+ 42,84
Сир твердий	36,8 за 150 г	58,3 за 150 г	+ 37,0
Сир	27,7 за 300г	50.40 за 300 г	+ 45,04

Джерело: [3].

В регіонах відкриваються невеликі молокопереробні підприємства які продають готову продукцію: Сумська, Миколаївська, Чернігівська область. Невеликі ферми на 15–20 корів займаються сироварінням та продають готову продукцію.

Державою робляться спроби "цивілізувати" виробництво молока в господарствах населення шляхом створення так званих сімейних ферм, які зможуть виробляти якісне молоко із застосуванням доступних технологій і дадуть можливість заробітку селянам [2].

В 2020 році почав стартувати проєкт «Сімейні молочні ферми». За 2020-2022 роки в проєкт було інвестовано понад 32,6 млн грн. Завдяки цим коштам мережа сімейних молочних ферм зросла на 20 господарств з 12 регіонів України й сягнула 172. Найбільше нових учасників прийшло в проєкт з Хмельницької, Волинської, Полтавської областей.

З 24 лютого 2022 року проєкт отримав 505 тисяч грн. інвестицій, а спільнота інвесторів зросла до 401 особи. Завдяки отриманим коштам молочні фермери зможуть ефективніше виконати завдання по забезпеченню продовольчої безпеки регіонів.

Незважаючи на припинення експансії проєкту в східних регіонах України, за 2022 рік поголів'я великої рогатої худоби в проєкті «Сімейні молочні ферми» зросло на 22%. Також на 1% збільшилося поголів'я основного стада на

промисловій фермі. Річні надої на фуражну корову на промисловій фермі сягнули 8,7 тис. л (+10%), у середньому по мережі — 4,8 тис. л. Фінансування проекту «Сімейні молочні ферми» здійснюється за рахунок: банківських кредитів; грантів від іноземних урядів (наприклад Швеції та Канади); програми ПРООН; коштів приватних інвесторів. За допомогою інвесторів проекту сімейні молочні ферми придбали обладнання, потужність переробки якого становить 800 л молока в день. Планується виробництво різних видів крафтових молокопродуктів — сметана, масло, сири, йогурти [4].

Україна повинна вийти на ринки з новими потужностями в інноваційних технологіях з глибокої переробки молока та функціональних продуктах, щоб споживач не просто задовольняв свої потреби, а отримував користь для здоров'я.

Переважна кількість виробленого у світі молока — 75% — переробляється кооперативами. Саме в такій бізнес-моделі найкраще реалізуються інтереси виробництва сировини і переробки. В ДБУ не достатньо коштів для відновлення та інноваційного розвитку молочної галузі, міжнародне фінансування є обмеженим. Необхідно змінити систему відносин між виробниками та переробниками в молочної галузі, управляти витратами на підприємствах за умов використання концепції ланцюжка цінностей.

Список використаних джерел

1. Національна молочна галузь має стати передовою і технологічною, і для цього насправді є можливість. URL: <http://milkua.info/uk/post/nacionalna-molocna-galuz-mae-stati-peredovou-i-tehnologicnou-i-dla-cogo-naspravdi-e-mozlivist>
2. Infagro media. URL: <https://media.infagro.com.ua/>
3. Порівняння цін на молочну продукцію в АТБ (Україна) та Biedronka (Польща). URL: <https://infagro.com.ua/ua/2023/03/07/porivnyannya-tsin-na-molochnu-produktsiyu-v-atb-ukrayina-ta-biedronka-polshha/> (дата звернення:07.03.2023)
4. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Проект «Сімейні молочні ферми». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/232438.html> (дата звернення:26.01.2023)

УДК 338.43:658.51

БІЛАШ О. О., студент 4 курсу

Науковий керівник — **ВИХОР М. В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність та значення планування як специфічної функції менеджменту. Визначено місце виробничої програми у системі планів підприємств, охарактеризовані її зміст і структура. Досліджені специфічні особливості сільськогосподарського виробництва, які необхідно враховувати при розробленні виробничої програми аграрних підприємств.

Ключові слова: планування, менеджмент, виробнича програма, аграрні підприємства.

Планування в управлінській літературі розглядається як специфічна функція менеджменту, яка передбачає розроблення системи стратегічних, тактичних і